

Input til klimahandlingsplanen 2020

83 forslag til Danmarks klimafremtid

Indledning	3
1. Klimaretfærdighed som basis for global lighed	3
LULUCF og klimaretfærdighed	4
2. Behovet for modvækst	5
Ærligt klimaregnskab	5
Behov for omskoling, arbejdsdeling og nedsat arbejdstid	6
Holdbarhed og kvalitet skal stimuleres	7
3. Hvor skal pengene komme fra?	7
4. Energi og folkeligt engagement	9
Vedvarende energi	9
Decentral energiproduktion fra ægte vedvarende energikilder	9
Energibesparelser - el og varme	10
Effektiv brug af vedvarende energi	11
Hvad må ikke støttes (energisektoren)	11
5. Kursændring på transportområdet	12
Bedre kollektiv transport og cykling:	13
Indsatser der kan begrænse biltransport:	13
Indsatser, der kan begrænse flytransport:	14
Hvad må ikke støttes (transportsektoren)	14
6. Bæredygtig mad	15
Videreudvikling af de alternative metoder	17
Flyt landbrugsstøtten til regenerative produktionsformer	18
Landbrugsjord til andre behov	18
Nødvendige ændringer lovgivningen	19
Hvad må ikke støttes (landbrugssektoren)	19
7. Afslutning om internationale handelsaftaler	19

Indledning

Klimakrisen er over os, men det er ikke den eneste krise, som vi oplever i disse dage. For udover klimakrisen og den nuværende Coronapandemi har vi også en miljø- og biodiversitetskrise og en stigende ulighed, som regeringen og dens støttepartier er enige om at gøre noget ved.

Derfor er det vigtigt, at de klimatiltag, regeringen har tænkt sig at sætte i værk i forbindelse med og efter Corona og for at opfylde klimamålet i 2030, ikke øger presset på andre dele af vores miljø (biodiversiteten, ressourceforbruget mm.) og heller ikke øger uligheden, men derimod skaber grundlaget for en mere lige, retfærdig og demokratisk økonomi. Vi forurener og bruger af naturens ressourcer i et omfang, der langt fra er bæredygtigt og fordeler frugterne af det på en måde, som kommer alt for få mennesker til gavn. Derfor skal genopretningen af økonomien ske på en måde, der kraftigt nedsætter forureningen og forbruget af naturressourcer og samtidig understøtter jobs og velfærd samt øger ligheden både i Danmark og globalt.

Lige nu tales meget om, at vi skal have gang i væksten og forbruget igen, men det er problematisk, at der ikke i stedet tales om, at vi skal have gang i bæredygtige arbejdspladser og sikre velfærden.

Der åbenbarer sig lige nu et sammenfald af løsninger på de forskellige kriser, som vi kan udnytte.

Vi er klar over at de mere fundamentale ændringer må indføres gradvist, men vi vil opfordre jer i den socialdemokratiske regering til at tage teten - og sætte en masse tiltag og reformer i gang hurtigst muligt, for hvis det ikke sker nu, bliver alting jo bare endnu sværere - og desuden forventer vi meget mere af S-regeringen og støttepartierne, end vi gør af Folketingets højrefløj!

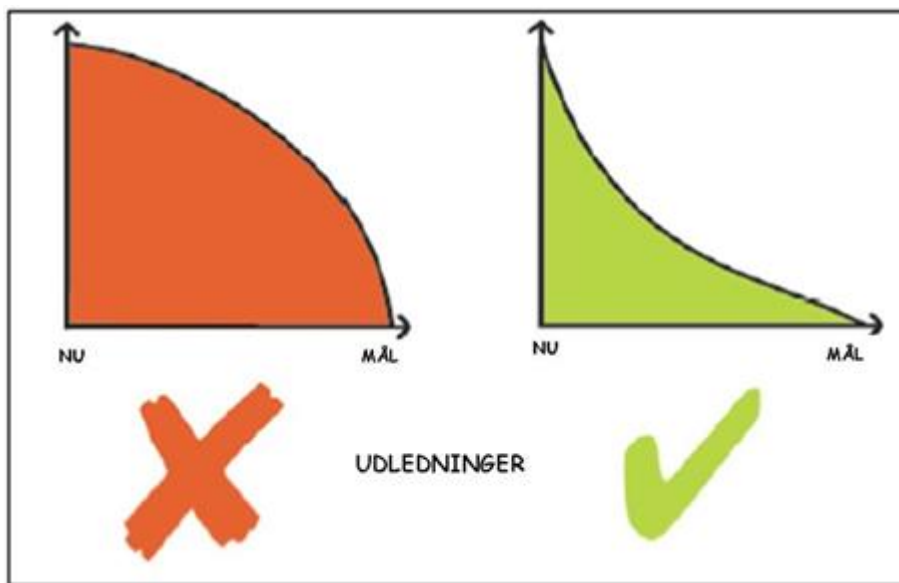
1. Klimaretfærdighed som basis for global lighed

Danmark tilhører den del af verdens lande, der har et særligt historisk ansvar for klimaforandringerne. Vi bor i et rigt, tidligt industrialiseret land, hvis rigdom i høj grad bygger på først brændsel fra landets egne skove og siden adgang til billige fossile brændsler. Derfor har vores bidrag til atmosfærens øgede indhold af klimagasser historisk været stort - og er det stadig. Det er på høje tid, at vi tager klimaretfærdighed på os som samfund. De globale udledninger frem til i dag har medført en temperaturstigning på lidt mere end 1 grad Celsius. Og konsekvenserne er alvorlige - især i lande, der ikke har så stort et ansvar for klimaforandringerne.

I forhold til global lighed bør vores klimapolitik derfor tage udgangspunkt i den retfærdige andel af det resterende globale råderum for udledninger set i forhold til vores historiske udledninger. Ingen regering har indtil nu villet erkende, hvor tæt vi er på at opbruge vores CO2-budget. Og ikke engang med den danske målsætning om 70 procents reduktioner (i forhold til 1990) vil vi komme i mål inden for det råderum, vi har.

Jo længere vi udskyder klimahandling, desto længere kommer vi fra at tage hensyn til ønsket om global lighed. Omvendt: jo tættere vi kan komme på den grønne kurve nedenfor, jo mere globalt ansvar udviser vi. Derfor hilser vi de nye planer om store vindmølleparker velkommen, men da de først vil kunne stå færdige i 2030, er der et særligt behov for store ændringer, der kan ske hurtigt.

Vores forslag til hvilke investeringer, der skal ske som følge af klimaloven og i den grønne genstart af Danmark efter Coronakrisen, skal ses i dette lys.

LULUCF og klimaretfærdighed

Vi har gennem århundreder afbrændt størstedelen af den kulstofrigdom, der var bundet i skovene. De senere år har vi været i gang med at forsøge at genskabe det ved at øge skovarealet, men samtidig har vi taget mere biomasse ud af skovene til afbrænding i kraftvarmeværker. Og i landbrugsjordene falder indholdet af organisk bundet kulstof konstant på grund af for hård jordbehandling. Hvis vi skal nå de nødvendige hurtige og dybe reduktioner (den grønne kurve i figuren ovenfor) er det ikke nok at bygge store vindmølleparker og etablere store solcelleanlæg; vi må reducere selve efterspørgslen efter energi. Og dertil forvalte arealerne i det åbne land - både landbrug og skovbrug, på måder der genskaber den tabte kulstofpulje. Vi har derfor i denne tekst valgt at gøre forholdsvis mere ud af efterspørgselssiden end af forsyningsiden, ligesom omstillingen i landbruget fylder meget - ikke mindst nødvendigheden af at reducere den animalske produktion markant. Den er hovedårsagen til, at landbruget står for en tredjedel af Danmarks klimaaftryk og den animalske produktion optager 80 procent af landbrugsjorden.

I forhold til genopbygningen af skovenes og muldjordens kulstoflagring opfatter vi det som en gæld, vi skal betale tilbage – både en klimagæld og en helt fysisk kulstofgæld. Det er ikke muligt at betale vores klimagæld tilbage; for selv hvis vi hurtigt reducerer vores emissioner til nul, vil vi fortsat have lagt beslag på en uforholdsmæssig stor del af atmosfæren. Derfor skal tilbagebetalingen af vores kulstofgæld ikke bruges til at "offsette" fortsatte emissioner i vores nationale klimaregnskab. Nej, den skal udelukkende bruges til at betale vores gæld til jorden tilbage – og dermed indirekte til at betale vores klimagæld tilbage. Med andre ord:

1. Hvis LULUCF sektoren samlet set netto trækker kulstof ud af atmosfæren, kan vi ikke bruge det til at pynte på vores klimaregnskab.

2. Ikke desto mindre er opgørelserne indenfor LULUCF sektoren vigtige redskaber i forhold til at forstå de dynamikker, der gælder inden for biosfæren set i et klimaperspektiv, og de bør derfor kommunikeres tydeligt i den offentlige kommunikation

2. Behovet for modvækst

Forskere inden for "Earth System Science" har påvist, at vi nu befinder os på et [kritisk niveau](#) for flere af de "planetære grænser". Ikke blot ift. klimaet, men også når det kommer til biodiversitet og frugtbarheden i vores jorde. Den moderne vækstkritik skal altså ses i lyset af, at vi har en økonomi, der er ved at overskride de planetære grænser, og dermed destruere vores allesammens livsgrundlag.

Derfor har en gruppe økonomer og NGO'er på tværs af verdens lande draget konsekvenserne af denne truende situation og efterspørger, at politikerne og befolkningen faktisk tager alvorligt, at økonomien er et undersystem i det overordnede økosystem, planeten. Da et undersystem ikke kan vokse uendeligt i et system af begrænset størrelse, er det indlysende, at ubegrænset vækst i BNP er en umulighed.

Der er naturligvis ingen vækstkritikere, som mener, at den nuværende økonomiske krise - omend den reducerer udledningen af drivhusgasser - er et holdbart alternativ til den i forvejen uholdbare globale økonomi. Ligesom der heller ikke er nogen, der mener, at verdens fattigste ikke skal have lov til at øge deres indkomst - det er faktisk en fundamental del af den klimaretfærdighed, som vækstkritikken er tæt forbundet med.

Set i det lys er 'grøn vækst' i et rigt land som Danmark ikke en mulighed. Dels fordi man i et grøn vækst-scenarie stiller sig tilfreds, hvis blot energi- og ressourceforbruget er afkoblet den økonomiske vækst, selv om det ikke nødvendigvis falder i absolutte mængder. Og dels fordi man med begrebet giver det indtryk, at vi uden at reducere vores forbrug kan erstatte det med noget 'grønt', hvad enten det så er bio-materialer, bioenergi, solceller eller vindmøller. For ingen af disse erstatninger kan fremstilles i ubegrænsede mængder.

Ærligt klimaregnskab

[NOAH har mange gange tidligere fremhævet](#), at klimapolitikken - [klimaloven](#) og handlingsplanerne - må bygge på beregning af den andel af det globale råderum (eller budget) for drivhusgasudledninger, som Danmark kan lægge beslag på. De reduktioner, som handlingsplanerne medfører, må kvantificeres på forhånd og holdes op mod råderummet. Hvis summen af reduktioner ikke sikrer, at råderummet respekteres, må der skrues op for indsatsen.

Derfor er det også vigtigt, at vi som borgere og samfund er indstillet på at nedbringe vores forbrug.

I den forbindelse er det afgørende for danskernes vilje til at spare på energi og andre ressourcer, at vi får de nødvendige og retvisende informationer. Der er desværre blevet tegnet et glansbillede af den danske klimaindsats, i og med at udledningerne fra afbrænding af biomasse og importerede varer ikke er talt med.

Det er ikke acceptabelt at hhv. energisektoren og landbrugssektoren dækker sig ind under de regler, IPCC udstikker for opgørelsen af et lands emissioner - herunder hvilke emissioner, der tælles med i de forskellige sektorer.

De emissioner, der kommer fra nedbrydning af jord og planter, der hvor importeret biomasse kommer fra, er pga. opgørelsesmetoden outsourcet til de eksporterende lande, og som følge heraf ser hele det danske klimaregnskab meget bedre ud, end det er.

Det er velkendt, at vi gennem vores forbrug i det hele taget har outsourcet store emissioner, og vi kan ikke negligere disse, hvis vi samtidig - som nogle danske virksomheder plæderer for - godskrives emissioner, som danske virksomheders produkter potentielt sparer andre lande for.

Nedenstående emissioner skal tælles med og synliggøres overfor befolkningen, så vi som borgere har en mulighed for at forstå omfanget af klimaudfordringen og agere derefter. Det er også helt essentielt i forhold til at skabe demokratisk opbakning til de nødvendige politiske tiltag og reformer.

3. Emissioner fra afbrænding af bioenergi skal tælles med i energi- og transportsektorerne og også afbrændingen i private hjem (sidstnævnte står for ca. 1/3 af afbrændingen af fast biomasse). Befolkningen har ret til at vide, hvordan deres energiforbrug påvirker klimaet
4. Emissioner fra nedbrydning af landbrugsjorden skal tælles med i landbrugssektoren, og også emissioner fra energiforbruget i landbruget skal tælles med, så vi som befolkning kender de fulde konsekvenser af det industrielle landbrugssystem med en stor husdyrproduktion
5. Klimabelastningen af vores forbrug af øvrige importerede varer bør opgøres og formidles til befolkningen, og regeringen skal arbejde for, at der pålægges en CO2-afgift
6. Ved nybyggeri og infrastrukturanlæg bør opstilles et klimaregnskab, der gør rede for emissionerne fra fremstilling og transport af materialerne samt fra energiforbruget under byggearbejdet. De kommuner, der opstiller et klimaregnskab for deres kommune skal pålægges at medregne disse opgørelser. Vi har set Københavns Kommune hævde, at den vil være klimaneutral i 2025 på trods af en kommuneplan (2019) med planlagt nybyggeri i et stort omfang herunder nye boliger i næsten alle bydele, vej-tunneller og en helt ny ø.

Behov for omskoling, arbejdsdeling og nedsat arbejdstid

Corona-nedlukningen har [for mange mennesker](#) betydet en eftertanke, som har med tid at gøre og med en omvurdering af livsværdier. Den åbning bør ikke forspildes eller køres over ved at gøre alt for at komme tilbage til situationen før denne krise.

Staten bør ikke støtte ukritisk op om brancher, der ikke er bæredygtige som for eksempel flybranchen eller den konventionelle husdyrproduktion. Det er ikke bæredygtigt at flyve i det omfang, vi gør i dag. Lige så lidt er det bæredygtigt at producere så mange dyr, som vi gør i dag. Ingen af delene kan løses ved hjælp af tekniske fikser, men det er næsten kun det, der fokuseres på fra f.eks. klimapartnerskabernes side.

Medarbejdere knyttet til de ubæredygtige brancher må tilbydes omskoling.

7. Giv støtte til omskoling samt udbredelse af arbejdspladser og virksomheder i lokalsamfundene, der arbejder med for eksempel grønne stisystemer til cykelpendling, reparation og genbrug, reel vedvarende energi, renovering og efterisolering, bæredygtige måltider og økologisk gartneri eller naturgenopretning med afgræsning kombineret med produktion af kød.
8. Nedsæt arbejdstiden til 30 timer/uge. På mange arbejdspladser er det i dag ikke muligt for medarbejderne at vælge en arbejdsuge på 30 timer om ugen. Ved at dele arbejdstiden kan vi få flere i arbejde allerede i forlængelse af Coronakrisen, samtidig med at vi kan reducere lønniveauet til et niveau, hvor folk ikke overforbruger i samme omfang som nu.
9. Staten bør arbejde for en arbejdsuge på standard 30 timer frem for 37 timer. De med de laveste lønninger, kan kompenseres ved at få en højere timeløn eller på anden vis. Men intentionen skal være, at forbruget blandt de mere velhavende bliver mindre - og for mange vil der være en øget livskvalitet i blandt andet at få bedre tid til omsorg for børn, gamle og syge.

Holdbarhed og kvalitet skal stimuleres

Danskernes ressourceforbrug kan ikke kopieres af resten af kloden befolkning. Derfor skal vores forbrug reduceres dramatisk, hvis vi skal bidrage retfærdigt til den grønne omstilling og også tage højde for vores miljøgæld.

10. For at mindske det samlede ressourceforbrug og de miljøpåvirkninger, som produktion af store mængder varer afstedkommer, bør der gives støtte til formidling og udvikling af varer fra virksomheder, der arbejder for at øge produkters holdbarhed og mindske deres klima- og miljøaftryk. Disse tiltag bør omfatte en lang række sektorer fra blandt andet tekstil og modeindustri, til elektronik, møbler mm.

3. Hvor skal pengene komme fra?

Når vi bevæger os hen mod et samfund, hvor folk arbejder og forbruger mindre, kommer der færre penge ind i skat, og vi kan derfor naturligvis ende med at mangle penge til velfærdssamfundet.

Der vil forhåbentlig være behov for i hvert fald lidt færre samfundsudgifter i takt med, at flere borgere får bedre tid til at yde omsorg for børn og gamle og syge. Vores forslag i forhold til kost og transport vil også give sundhedsgevinster, hvis de gennemføres, og dermed mindre behov for sundhedsudgifter.

Men der vil under alle omstændigheder være behov for at hente flere penge ind til kompensation for de lavere skatteindtægter.

11. Vi anbefaler en generel CO₂ beskatning og mener, at CO₂ beskatning nødvendigvis skal være med i klimahandlingsplanen. Beskatningen bør også pålægges andre klimagasser som metan og lattergas. Den fremtidige beskatning skal også udbedre de nuværende huller i vores afgiftsregler og inkludere udledninger fra skorstene og biler ved afbrænding af bioenergi, ligesom CO₂ fra nedbrydning af landbrugsjorden skal beskattes.

Og hvorfor ikke gøre staten til aktionær frem for med hjælpepakkerne at give gaver til aktionærene?

12. Hjælpepakker til de store firmaer som resultat af Coronakrisen bør erstattes af opkøb af aktier i de store firmaer og modkrav om omstilling. I stedet for blot at give penge til de store virksomheder som gave, kan staten komme med finansielle indspark i form af opkøb af aktier. Dermed vil staten ikke stå med en så stor statsgæld, at vi risikerer at ende i samme situation som efter finanskrisen i 2008, hvor staten måtte skære ned på velfærd. Dermed vil vi også have flere penge til investeringer i grøn omstilling.

Derudover ser vi følgende muligheder for at få finanssektoren til at bidrage:

13. *Skat på finansielle transaktioner*: Danmark skal kæmpe for en såkaldt Tobinskat - det vil sige skat på finansielle transaktioner - på europæisk og gerne globalt niveau. Penge på f.eks. aktiehandel kan bruges meget bedre, end det sker nu. EU-Kommissionen estimerede i 2013, at en såkaldt Tobinskat på blot 0,1 procent ville forøge den europæiske økonomi med omkring 30 milliarder Euro årligt. Dernæst, for at sikre at bæredygtige investeringer ikke bliver negativt berørt af en sådan beskatning, så kan man indføre undtagelse for de grønne investeringer og dermed føre pengene derhen, hvor der er mest brug for dem. Danmark bør gå forrest og indføre en retfærdig beskatning af finansielle transaktioner og argumentere for dette på EU-niveau. (Når vi skriver grønne investeringer, skal de defineres i en positivliste, så bioenergi, CCS og atomkraft for eksempel ikke omfattes.)
14. *Proportionale "sorte" afgifter og afgiftsfritagelser, der finansierer og omprioriterer i forhold til den grønne omstilling*: Såkaldte "grønne afgifter", som jo i virkeligheden er en afgift på "sorte" aktiviteter, skal benyttes på en måde, så de faktisk ændrer folks adfærd. Dermed skal f.eks. plantebaseret mad være tilpas billigere end animalske produkter, togene tilpas billigere end privatbilismen, og reparationer tilpas billigere end at købe nyt. Selvom denne beskatningsform kan være et indkomstgrundlag for staten, særligt i den grønne omstillings spæde fase, så må det understreges, at adfærdsregulerende skatter er til for at ændre folks adfærd og må skrues sammen på en måde, så de gør dette mest effektivt.
15. *Højere beskatning af kapital*: Den stigende ulighed har mange kilder, men en af de største er hastigheden, hvormed de rigestes formuer er steget. Vi lever i dag i en verden, hvor formuerne er blevet så store, at store dele af finansverdenen ikke ved, hvad de skal gøre af alle pengene. Samtidig med, at finansverdenen har enorme summer penge, der bare står eller investeres udelukkende for profit (f.eks i ejendomme), mangler Danmark paradoksalt nok enorme summer til at investere i den altafgørende grønne omstilling. Dette problem kan løses ved igen at beskatte de højeste formuer i landet.
16. *Ligestil beskatning*: Derudover foreslår vi, at ligestille beskatningen af kapitalindkomsten med beskatningen af lønindkomsten, da det vil give et betydeligt større grundlag for finansieringen af den grønne omstilling. Ydermere vil det adressere noget af den stigende uretfærdighed, den brede befolkning føler over for finanssektoren og dens ofte enorme indkomster.
17. *Gør op med skattely*: Derudover bør indsatsen mod skattely, inklusive de skattely der er i EU, styrkes betragteligt, så SKAT kan indkræve nogle af de mange milliarder, der hvert år

mangler fra statskassen pga. skattely. Dette vil også hjælpe gevaldigt på retfærdighedsfølelsen overfor skattesystemet, noget der er fuldstændigt essentielt, særligt for de røde partier.

18. Undlad klimaskadelige investeringer, der fastholder Danmarks udvikling i en forkeret retning og dermed modarbejder den nødvendige omstilling. der enorme summer at spare ved at undlade investeringer, der er direkte klimaskadelige for eksempel i infrastruktur og industriel dyreproduktion, hvilket vi kommer ind på i de nedenstående afsnit.

4. Energi og folkeligt engagement

Vedvarende energi

Generelt er det helt afgørende, at det store folkelige engagement, der allerede er til stede, ikke bliver skudt ned af urimelige økonomiske og administrative hindringer, men i stedet fremmet til gavn for miljø og beskæftigelse.

19. Private forbrugere skal motiveres til at deltage aktivt i omstillingen af energisektoren, hvorfor man skal respektere forbrugernes ret til at producere, bruge og lagre energi fra egne sol- og vindanlæg i et omfang, der mindst svarer til den enkelte forbrugers gennemsnitlige forbrug.
20. Ligeledes skal der være bedre muligheder for at etablere forbrugerejede andelsanlæg, f.eks. på tomme arealer i erhvervsområder i byzoner eller på industrielle tagarealer i samarbejde med ejerne af bygningerne.
21. Afbrænding af biomasse kan ikke betragtes som en vedvarende energikilde og må ikke støttes, men derimod pålægges afgifter også i individuelle husstande.

Decentral energiproduktion fra ægte vedvarende energikilder

Den teknologiske udvikling og masseproduktion har gjort decentral produktion meget mere tilgængelig. I modsætning til den centraliserede energiproduktion på store biomassefyrede værker og store vindmølleparker og solcelleparker skaber decentral udnyttelse af sol og vind i løbet af få år lokalt økonomisk udbytte samtidigt med positive effekter på beskæftigelsen. Samtidig skabes der større forsyningsikkerhed. Måneders kabelnedbrud på havmølleparkerne Anholt og Horns Rev II har vist, at centraliseret udbygning af energiproduktion også med vind og sol giver behov for stor reservekapacitet. Den decentrale produktion kan også bidrage til at mindske behovet for udbygning af højspændingsnet.

22. Der bør satses langt kraftigere på at udnytte solenergien og vindenergien lokalt, end det sker nu, da det kan etableres hurtigt og forbedre forsyningsikkerheden. Udbygning med de decentrale energikilder kan også skabe danske arbejdspladser og sikre et hjemmemarked for mindre industrivirksomheder.
23. **Solvarme:** Mange fjernvarmeværker har allerede solvarmeanlæg, men der er brug for mange flere. Der er potentiale til en tidobling af den nuværende kapacitet uden sæsonlagring. Desværre har vi for nylig set, at manglende efterspørgsel har lukket produktion af solfangere i Nordjylland, hvor Arcon har fyret 50 medarbejdere.

Sæsonlagre i sammenhæng med store varmepumper kan frigøre varmforsyningen fra de kulstofbaserede brændsler (kul og biomasse). Dette forudsætter også en massiv indsats for at nedbringe varmebehovet i alle typer af ejendomme.

Solvarme kan med fordel udnyttes i sammenhæng med varmepumper ved udskiftning af olie- og naturgasfyr i private boliger og boligblokke.

24. **Solceller:** Der bør som en begyndelse skabes økonomiske incitamenter til etablering af mindst 100.000 solcelleanlæg på boliger og erhvervsbygninger.

Der er masser af plads til solceller på hustage og industritage, og det er tillige muligt at overdække større parkeringsarealer med solcellepaneler. Disse muligheder bør udnyttes, før der inddrages landbrugsjord til opsætning af solcelleanlæg. Anlæg i byzone tæt på store forbrugere vil også mindske behovet for udbygning af elnet, især af det overordnede transmissionsnet.

Behov for ændret lovgivning: Der er store muligheder for at opsætte solcelleanlæg på private hustage, men udnyttelsen af disse muligheder bliver i øjeblikket kraftigt hæmmet af den gældende lovgivning.

Der bør også skabes et lovgivningsmæssigt grundlag for at overdække parkeringspladser ved stationer og indkøbscentre. Disse anlæg bør desuden forsynes med batterilagre og ladestandere til elbiler. Sådanne anlæg kunne etableres som forbrugerejede andelsanlæg.

25. **Lokale vindmøller:**

Lokalt ejerskab vil skabe indtægter for mange mennesker i lokalområdet, mens de store parker, ejet af multinationale selskaber og kapitalfonde, sender økonomisk udbytte til fjerne ejere, som ikke nødvendigvis forbruger eller betaler skat i Danmark.

26. **Husstandsmøller:** Det er stadig et potentiale for husstandsmøller, som både erstatter elproduktion på brændselsfyrede værker og en lokal varmeproduktion med afbrænding af olie eller biomasse.

Opstilling af en husstandsmølle ved en fritliggende ejendom i kombination med en varmepumpe og evt. et mindre varmelager vil direkte kunne fortrænge forurenende fossil- eller biomassebaseret brændsel både lokalt og på danske og tyske brændselsfyrede kraftværker. Derimod vil udbygning med elvarme og eldrevne varmepumper uden samtidig udbygning med vindkraft medføre øget forurening fra danske og tyske kraftværker.

Der er gået arbejdspladser tabt bl.a. i Vestjylland, fordi man politisk og administrativt har modarbejdet husstandsmøller på baggrund af en snæver "pris/kWh" vurdering.

27. **Andelsejede vindmøller:** Der er også uudnyttede muligheder for lokale andelsejede vindmøller på land, som er billigere og kan igangsættes hurtigere end store havmølleparker.

Energibesparelser - el og varme

Der er stadig store og uudnyttede muligheder for elbesparelser såvel i det offentlige som i hele produktionssektoren ligesom der er store og uudnyttede potentialer for varmebesparelser i alle typer af ejendomme. Her ligger et meget stort antal arbejdspladser, som hurtigt kan aktiveres.

28. Kortlæg mulighederne for besparelser og sæt dem i værk ved hjælp af en kombination af krav og tilskud.

29. Virksomheder og offentlige anlæg gennemgås for at finde mulige elbesparelser i form af eksempelvis motorstyring, styring af ventilation og mere energieffektiv belysning.
30. Iværksæt energirenovering af alle offentlige ejendomme og det almennyttige boligbyggeri i forbindelse med den kommende, generelle renovering af dette.
31. Der bør fastsættes tidsmæssige rammer og krav til energirenovering af andelsboliger og privatejede udlejningsejendomme samt erhvervsejendomme. Disse krav skal hænge sammen med tilskudsordninger, som gør det økonomisk overkommeligt og på længere sigt økonomisk fordelagtigt at opfylde de stillede krav.
32. Der bør sættes en stopper for stigningen af m² boligareal pr person, da den har slugt de fleste af vores hidtidige energieffektiviseringer på området. Dette er ikke mindst vigtigt at have for øje i forbindelse renoveringer, hvor det også kan overvejes at genopdele nogle af lejlighederne, så der bliver flere mindre boliger.

Effektiv brug af vedvarende energi

33. Fjern administrative og økonomiske blokeringer for at el fra vedvarende energianlæg som vindmøller og solceller udnyttes fuldt ud f.eks. i varmepumper i fjernvarmeforsyningen.
34. Dette kan ske bl.a. ved at fjerne afgiften på el til varmepumper i fjernvarmeverker.
35. Det må ikke være tilladt at standse vindmøller, så længe der er muligheder for at konvertere overskydende elproduktion til varme ved hjælp af varmepumper eller elkedler
36. Der bør hurtigt etableres en række regionale batterilagre for at sikre, at al den producerede el fra VE-anlæg bliver udnyttet bedst muligt.

Hvad må ikke støttes (energisektoren)

37. Stop investeringer i og subsidier til fossile brændsler.
 - o Annuller derfor Baltic pipeline og 8. udbudsrunde af nordsøolien
38. Stop tilskud til biogas baseret på gylle, da de kostbare anlæg er med til at fastholde den store industrielle husdyrproduktion - og for øvrigt er en meget dyr måde at skaffe sig energi på
39. Infrastruktur til fortsat brug af gas i boliger bør derfor heller ikke støttes, da eventuel gas baseret på husholdningsaffald ikke vil give mængder, der kan distribueres via et sådant net (det bør også undersøges nærmere, om kompostering af husholdningsaffaldet ville være bedre i forhold til behovet for at genopbygge jordens kulstof)
40. Biomasse skal udfases hurtigst muligt - det importerede først. Biomassens fritagelse for CO₂- og energiafgifter skal derfor udfases hurtigt
41. I en overgangsordning foreslår vi (med blødende hjerte), at den importerede biomasse hurtigst muligt erstattes af hjemlig produktion baseret på flerårige planter på tidligere landbrugsjord (der er frigjort ved at begrænse den animalske produktion)
42. Samtidig mener vi, at det ensidige fokus på at undgå afbrænding af affald er forkert, så længe der brændes biomasse af, og NOAH har det synspunkt, at det i kraftvarmesektoren giver mere mening at importere affald, der ellers ville blive lagt på lossepladser, end at importere biomasse. Vi vil dog pointere, at vi naturligvis ønsker at forebygge affaldsdannelse, og at vi ønsker et samfund, der ikke er afhængigt af afbrænding af affald

for at få el og varme. Men når nu der er foretaget fejlinvesteringer i både biomasseanlæg og affaldsanlæg, så er det vigtigste at udfase biomasseanlæggene.

43. Fortsat satsning på biobrændstoffer må ophøre i forhold til både vej- og flytransport. Der bør derfor ikke bruges forskningsmidler på udviklingen af biobrændstoffer - heller ikke dem som industrien kalder "avancerede", da der under alle omstændigheder skal bruges enorme arealer på monokulturer/plantager med afgrøder til produktionen
44. CCS skal ikke støttes. Det er en dyr, ressourcekrævende teknologi, der indtil i dag ikke har vist sin værdi, på trods af at der er anvendt enorme private og offentlige midler på udviklingen. NOAHs [hjemmeside om CCS](#) gennemgår mange af de helt åbenlyse bagsider, der er forbundet med teknologien: timing, miljøeffekter, klimaeffektivitet, vandforbrug, økonomi, finansiering og indpasning i VE-scenarier. BECCS er endnu værre end CCS, fordi den vil lægge beslag på en enorm andel af Jordens arealer, biomasse og ferskvand.

5. Kursændring på transportområdet

Investeringer bør målrettes de transportformer, der reducerer trængslen, luft- og støjforureningen samt klimabelastningen mest, hvilket vil sige gang og cykling samt den kollektive transport (helst i form af eltog og elbusser samt letbaner) og delebiler.

Men de seneste mange år har budt på mange nedskæringer og deraf følgende serviceforringelser i den kollektive transport kombineret med prisstigninger, der langt overgår de prisstigninger, bilismen har været præsenteret for. Det er stik imod det, der bør være det styrende princip.

Når bus- og banedriften på landet rammes af nedskæringer, bliver den kollektive transport hurtig for ringe til at opfylde behovene - og endnu flere vælger bilen i stedet.

Regionerne modtager et årligt beløb fra staten til kollektiv transport – til bustrafik og lokalbanetrafik. Det er som udgangspunkt ikke et beløb, der giver mulighed for serviceforbedringer.

Hvis man vil udvide bustrafikken eller lokalbanetrafikken ét sted i en region må man skære ned på servicen et andet sted. På vejsiden betyder en ny vej ikke, at en anden nedlægges et andet sted. Det ville være utænkeligt, men det er dagligdag for bus- og lokalbanepassagerer, når servicen tilrettelægges ud fra et meget skrabet budget og uden hensyntagen til passagerernes tid.

Nedlukningen af samfundet har vist, at mange virksomheder, offentlig administration og enkeltpersoner kan få det til at fungere med hjemmearbejde en del af tiden. Det giver en unik mulighed for at forebygge myldretiderne på vejene ved at planlægge bilpendling, så den bliver fordelt på forskellige dage og tidspunkter. Det må være en opgave, der kan løses, hvis virksomheder og offentlige arbejdspladser udviser samarbejdsvilje om planlægningen.

Det vil også bidrage til at den renere luft bliver en normaltilstand - noget som især byboere har opdaget og værdsat under Corona-nedlukningen.

Enhver snak om behovet for at udvide motorvejsnettet må derfor forstumme, da det kun er i de gammeldags myldretider (hvor der for øvrigt kun sidder 1,05 person i hver bil), der er

trængselsproblemer på disse statsfinansierede veje. Når fremtidens statslige tilskud skal prioriteres, bør det derfor være ukontroversielt at bruge dem til at fremme den kollektive transport og cykling. En del af de nedenstående forslag vil også give nye arbejdspladser.

Bedre kollektiv transport og cykling:

45. Ret op på det statslige tilskud til tog- og bustrafikken og cykelstinetet over hele landet, så den kollektive trafik og cykeltrafikken bliver et attraktivt alternativ for flere bilister. Fuld fart på reparation og udbygning af skinnenet og signalsystemer.
46. Øg det statslige tilskud, så billetpriserne i den kollektive trafik kan halveres, og lav intensive kampagner for at benytte den kollektive trafik og cykel.
47. Ret op på serviceforringelser. Den kollektive trafik skal gøres både billigere og mere attraktiv. Simple goder som ventesale, toiletter og læskure til nytte for brugere af den kollektive trafik er gennem årtier blevet fjernet. Hvor der er læskure (busser), er der dårlig belysning af køreplaner - hvis de overhovedet længere findes - mens irrelevante reklamer er fuldt oplyste.

Indsatser der kan begrænse biltransport:

48. Udnyt mulighederne for øget hjemmearbejde til at planlægge bilpendling, så den bliver fordelt på forskellige ugedage og tidspunkter. Det kan eliminere behovet for at udbygge motorvejsnettet og også gøre det muligt for flere at flytte fra individuel transport i bil over i den kollektive transport, også mens vi venter på udbygningen af kapaciteten i den kollektive transport. Klynger af virksomheder bør kunne samarbejde om en planlægning, der kan afhjælpe myldretidsproblemerne.
49. For 15-25 år siden arbejdede [Miljøstyrelsen](#) og [mange virksomheder](#) med transportplaner, der skulle reducere både medarbejdernes og virksomhedernes transportarbejde. I de samme år var der en vis interesse for at etablere samkørselsordninger. Begge dele bør fremmes med støtte fra det offentlige, så det kan blive udbredte praksisser.
50. Anvend Region Hovedstadens [Transportplan 2025](#) som inspiration i alle regioner. Den er interessant derved, at den ikke er fixeret på teknologiske løsninger, men i højere grad fokuserer på at ændre på behovene.
51. Udnyt den eksisterende viden om planlægning, der mindsker behovet for at flytte sig langt i hverdagen (hjem-arbejde-indkøb), herunder stationsnær udbygning af boligområder og arbejdspladser mmm.
52. Nedlæg parkeringspladser til biler og sørg i stedet for meget bedre parkeringsmuligheder til cykler. Fjern uhensigtsmæssige parkeringsnormer ved nybyggeri.
53. Støt udbredelsen af gåbusser med offentlige midler f.eks. i regi af KL. Foreningen [Mobil Uden Bil tog omkring 2000 initiativ til forsøg med Gåbusser](#), ordninger der skulle sikre, at de mindste børn kunne gå til skole under sikre og organiserede former, der ville give samtidige gevinster: mindre bilkørsel og farlig trængsel ved skolerne morgen og eftermiddag, motion og frisk luft før og efter skoledagen og heraf bedre vilkår for læring i skolen. Endelig betød det, at de forældre, der for at beskytte deres egne børn mod trafikken ved at køre dem til skole, i stedet skiftedes til at 'gå' en større gruppe til og fra skole. Et projekt, der skulle sikre støtte til udbredelse af ideen, faldt til gulvet pga.

manglende finansiering. Dansk Skoleidræt og TrykFonden udviklede et projekt med gåbusser 2012-19 - her var det ældre elever, der blev uddannet til 'buschauffører'. Det bør være en offentlig opgave at sikre udbredelse af gåbusordninger ud over tidsbegrænsede projekter.

Indsatser, der kan begrænse flytransport:

54. Tal til den gode samvittighed i firmaer og universiteter m.fl., så de holder flere videokonferencer og online møder for at begrænse flyvning.
55. Forbedret international togtransport:
 - Staten kan stimulere folk til at tage toget ved at tilbyde statsstøtte til to ekstra feriedage, hvis folk ville tage toget på ferie. Folk tager lige nu i høj grad fly, fordi de er hurtigere og ferien er kort. Hvis man kunne få kompensation for den tid, man bruger på tog frem for fly, kan det øge villigheden til at tage toget som alternativ, indtil togtrafikken er hurtig nok.
 - Genindfør nattog, der er komfortable, så noget af den ekstra rejsetid kan bruges på at sove.
 - Interrailordninger bør evalueres, så der kan være et samlet bookingsystem på tværs af landene, der gør det muligt at booke online i forvejen, så man som passager ikke skal bruge timevis på stationer rundt om i Europa for at booke plads og risikere at strande, fordi alle pladsbilletter er blevet taget, inden man når frem til den relevante by. Det er ineffektivt og medfører, at togrejser kan være meget tidskrævende og frustrerende for selv de mest entusiastiske togrejsende.

Hvad må ikke støttes (transportsektoren)

56. Vi har store veje nok - og med øget hjemmearbejde, bedre kollektiv transport og flere cykelstier til pendling og længere ture kombineret med samkørsel, transportplaner og fleksibilitet med hensyn til hvornår ansatte skal møde ind på arbejde, er der heller ikke grund til at investere i motorvejsudvidelser.
 - Opgiv derfor alle planer om nye eller bredere motorveje, vejbroer og vejtunnelprojekter
57. Stop for salg af nye privatbiler, der helt eller delvis bruger fossile drivmidler i 2025.
 - For at stimulere overgang til elbiler bør beskatningsreglerne for køb af fossilbiler snarest genoprettes til niveauet i 2006. (Fra 2006 til nu er den gennemsnitlige registreringsafgift pr bil nedsat med cirka 53 procent - heldigvis uden støtte fra S og støttepartier)
58. Højere benzin- og dieslafgifter – 1 krone pr liter pr år i mindst 10 år
59. Aftrap befordringsfradraget for bilkørsel over 10 år. De ekstra skatteindtægter bør bruges til forbedring af den kollektive trafik og cykeltrafikken. Særlige transportordninger bør oprettes i tyndt befolkede dele af landet
60. Skattefrie kørselsgodtgørelse i egen bil skal afskaffes, hvor der er andre transportalternativer

61. Afskaf den dyre og miljøskadelige ordning med firmabiler til privatkørsel. Gratis/billig pendlerparkering ved arbejdspladser i store bysamfund bør beskattes som frynsegode med markedsværdien. Skal ikke gælde for bilister med handicap
62. Danmark skal arbejde på europæisk plan for at biobrændstoffer fjernes fra transportbrændstofferne. Biobrændstoffer skal som minimum afgiftsmæssigt sidestilles med fossil benzin og diesel
63. Pålæg den generelle flytransport en skat, og sørg for at den pålægges afgifter efter den reelle klimabelastning, den forårsager, da det vil gøre transporten tilpas dyrere end de klimavenlige alternativer (tog og bus), da prissætningen som den er i dag på ingen måde er tilsvarende
64. Biobrændstoffer til flytransport bør forbydes og må under ingen omstændigheder regnes som en vedvarende energikilde. Produktion af selv små mængder biobrændstoffer har vist sig at være skadelige for miljø, klima og mennesker

6. Bæredygtig mad

Der er al mulig grund til at tage den danske landbrugsproduktion op til revision – især den industrielle husdyrproduktion. Ændringer i såvel landbrugsproduktionen og den enkeltes kostsammensætning vil gavne både klimaet, naturen og folkesundheden, og nu er vi endda blevet klar over, at det er en nødvendighed, hvis vi ikke fortsat skal være medansvarlige for nye pandemier som Corona.

Landbrugssektoren er kendt for at være en primær årsag til afskovning og ødelæggelse af de naturlige græsarealer. Ødelæggelserne af Argentinas pampas og Brasiliens cerrado er direkte forårsaget af den industrielle dyreproduktions store forbrug af soja. Det stadigt voksende behov for mere jord til industriel foderproduktion kan også kædes tæt sammen med, at skovarealerne bliver mindre og mindre.

Den industrielle husdyrproduktion er direkte medansvarlig for disse ødelæggelser fordi dens produkter er fremstillet på en ineffektiv måde med et uforholdsmæssigt stort arealforbrug. Danmark "beslaglægger" et areal mindst på størrelse med Sjælland i Sydamerika for at kunne fodre Danmarks husdyr med soja. Det til trods for, at vi bruger cirka 50 procent af vores eget samlede landareal til at dyrke foder til husdyr.

Derudover er [en storstilet produktion af landbrugsdyr en perfekt yngleplads](#) for forekomst og spredning af nye sygdomme. Besætningsstørrelse, dårlig luftkvalitet og langtidstransport hænger tæt sammen med udbredelsen af smitsomme sygdomme. De dårlige forhold for dyrene fører til stress og dårligt immunsystem, som øger risikoen for sygdomme. Det store forbrug af antibiotika til landbrugsdyr bidrager i høj grad til den stigende antibiotikaresistens.

Der findes altså en unægtelig sammenhæng mellem den industrielle husdyrproduktion og risikoen for nye epidemier. Og behovet for at vores mad produceres på en måde, der modvirker dette, falder helt sammen med de krav, som klimakrisen og biodiversitetskrisen gør nødvendige.

Derfor vil vi fremhæve vores arbejde med at beskrive en bæredygtig kostsammensætning, der tager udgangspunkt i at madproduktionen bør indrettes efter en kostsammensætning med minimal klimabelastning kombineret med minimalt arealforbrug til at dække et menneskes kost. (Jfr. NOAHs forslag i [Future Nordic Diets](#), og se uddybende forklaring i [NOAHs handlingsplan for arealanvendelse i det åbne land](#)).

Vores beregninger peger på, at vi i Danmark ville kunne producere mad – efter økologiske metoder - til den danske befolkning på halvdelen af det nuværende danske landbrugsareal, selv om der på forhånd er udtaget 20 procent af det nuværende landbrugsareal til genopretning af natur. De beskrevne kostsammensætninger ville føre til en reduktion på 85-90 procent i forhold til en danskers klimabelastning fra kosten i dag – og der er ikke brugt importerede foderstoffer. Vi skal nok ikke kun producere til os selv; men også vores eksport bør indrettes efter en global omstilling af kostens sammensætning - på det punkt er vi helt uenige med Landbrug og Fødevarer, og desværre nok også med de fleste danske politikere.

Det er vigtigt, at importen af foderstoffer hører op, da produktionen af dem er skadelig for miljø, klima og lokale befolkningers levevilkår. Certificeringsordninger kan ikke fikse dette problem, da det er selve størrelsesordenen, der er problematisk.

Overordnet set er diverse økologiske metoder – til forskel fra konventionelle, industrielle metoder – regenerative, det vi sige genopbyggende. De regenerative landbrugspraksisser genopbygger jorden og biodiversiteten ved at vægte kompostering, sædskifte, braklægning, ekstensiv græsning, dyrkning af flere forskellige afgrøder sammen, minimal jordbearbejdning og bevarelse af omgivende natur.

Forskning peger på, at der er en bedre udnyttelse af jorden og et højere afkast blandt små end blandt større landbrug. De små har også en højere diversitet af afgrøder.

Men vi ser fortsat en koncentration i ejerskabet over jord, der endda er blevet yderligere understøttet af de senere års lovgivning. To tredjedele af Danmarks jord administreres af færre end 35.000 jordejere. Med andre ord har 0,6 procent af den danske befolkning hals- og håndret over 62 procent af landet. Det gør det vanskeligt for den generation af yngre jordbrugere, der er på vej, at få adgang til jorden.

Al støtte til jordbruget bør gøres afhængig af, at der iværksættes omstilling til ægte klimaneutralitet - eller allerhelst til at jordbruget kan være med til at modvirke klimaforandringerne ved varigt at binde atmosfærisk kulstof.

Der vil være flere arbejdspladser (og bedre sundhed) i at dyrke fødevarer til konsum og efter disse principper end i det industrialiserede landbrug - der er ansvarlig for omkring en tredjedel af Danmarks indenlandske emissioner eller ca. 14 mio. tons CO₂-ækv.

Det er i øvrigt en myte, at dansk økonomi er dybt afhængigt af det landbrug, som vi har i dag. Det tegner sig for kun 2 procent af de fuldtidsbeskæftigede, og det bidrager med mindre end 10 procent af eksporten og med mindre end 3 procent af bruttonationalproduktet. Disse andele er tilmed faldende.

Vi er af den opfattelse, at de tiltag, vi foreslår, skal bidrage til at gøre det attraktivt for unge mennesker at gå ind i et jordbrugserhverv, der både vil være sundere og nyde en større opbakning fra befolkningen - herunder ikke mindst naboerne i lokalområderne.

Men der mangler viden om, hvordan vi kan dyrke vores mad og samtidig genopbygge jordens frugtbarhed og biodiversitet. Biodynamisk og økologisk jordbrug, permakultur og skovlandbrug er jordbrugsformer, der alle potentielt kan bidrage til at genopbygge jorden og tilbagebetale kulstofgælden. Alle disse metoder bør udforskes nærmere og kan forhåbentlig inspirere til løsninger, der kan bringe jordbruget tilbage på sporet.

Der bør afsættes en stor pulje til at understøtte en sådan omstilling. Finansieringen kan tilvejebringes enten ved at flytte forskningsmidler til forskning i de alternative metoder (inkl. græsrodders og praktikers eksperimenter); eller ved gradvist at flytte landbrugsstøtten fra konventionel (husdyr)produktion over til en overvejende vegetabilsk produktion af mad med regenerative jordbrugsmetoder.

Videreudvikling af de alternative metoder

65. Giv støtte til både videreudvikling og dokumentation af pionerernes arbejde med regenerativt jordbrug, der kan genopbygge jordens humus herunder inden for økologisk og biodynamisk jordbrug, permakultur og skovlandbrug. Der er flere arbejdspladser i at dyrke jorden efter disse principper end i det konventionelle landbrug.
66. Giv støtte til både videreudvikling, dokumentation og praktiske eksperimenter med flerårige græsarealer, der afgræsses efter ekstensive metoder hvor kulstoflagring fremmes – herunder også støtte til lokale afgræsningsprojekter på engarealer, man ønsker bevaret. Det er vigtigt for naturen med størst muligt areal til afgræsning og det kan samtidig bidrage til kødforsyningen og evt. mælk (hvis afgræsning kan kombineres med malkning). Det er vigtigt at afgræsningen er ekstensiv for at sikre maksimal kulstoflagring og biodiversitet.
67. Fremtidens afgrøder må forventes at være langt mere domineret af gartneri og frugtavl (inkl. nødder) samt produktion af olie- og proteinholdige afgrøder, efterhånden som kosten både i Danmark og globalt ændres til at være overvejende vegetabilsk. Produktionen af disse fremtidens danske afgrøder skal understøttes med forskning i, hvordan hele vores fremtidige landskab bedst fordeles, så det tilgodeser en fremtidig produktion, der også er økonomisk bæredygtig for producenterne.
68. Forskningsmidler til de ovennævnte indsatser bør flyttes fra forskning i teknologier, der blot levetidsforlænger den industrielle husdyrproduktion uden at levere de markante reduktioner i emissioner, der er behov for.
69. Vi skal arbejde hen imod en reduktion i emissioner fra det danske jordbrug, der går ud over de 85-90 procent reduktion, som vores nordiske forslag kan levere, og derfor er der behov for masser af praktiske forsøg med regenerative jordbrugsmetoder samt dokumentation af, hvad der virker.

Flyt landbrugsstøtten til regenerative produktionsformer

70. Landbrugsstøtten til jordbrugere, der holder husdyr på den industrielle måde skal aftrappes over de næste 5 år. Jordbrugerne skal tilbydes støtte til at agere ansvarligt med hensyn til hurtigt at gå i gang med omstillingen af deres produktion til et regenerativt jordbrug med overvejende vegetabilsk produktion, der kan genopbygge jordens humus. (I den forbindelse vil vi understrege, at vi ikke ser pløjefri dyrkning baseret på stort forbrug af pesticider som løsningen, da pesticiderne udgør en risiko for biodiversitet og grundvand. Derfor skal landbruget også udfase brugen af pesticider.)
71. Støt gældsplagede landmænd, der afgiver jord til mindre producenter, der vil dyrke grøntsager, frugt og bælgfrugter til mennesker efter metoder, der er nænsomme overfor jorden.
72. [Sæt 1 milliard kroner til opkøb af jord og omfordeling til mindre jordbrugere](#). En grundkapital på 1 milliard kroner kan forekomme stor, men den skal for det første sammenholdes med de skattefinansierede tilskud til dansk landbrug. I 2018 var alene de generelle driftstilskud fra EU og den danske stat over 7 milliarder kroner, hvortil kommer kompensationsordninger, afskrivningsordninger, fradrag for skat, mm. For det andet skal den sammenholdes med den samlede danske landbrugsgæld på mere end 300 milliarder kroner.)
73. Støt landmænd, der afgiver jord til genetablering af vådområder langs åer og på landbrugsjorde og til genetablering af tørre næringsstoffattige enge og skov.
74. Støt også, at vidende personer kan rådgive og tilrettelægge genopretningen af naturen, så der kommer sammenhængende levesteder for dyr og planter.
75. Støt etableringen af kogræsserlaug og lignende initiativer, der kan bidrage til at bevare lysåben natur der, hvor det er ønskværdigt. I dag tages der ofte slet maskinelt på sådanne områder, men ekstensiv afgræsning er både bedre for biodiversiteten - og kan give meningsfulde arbejdspladser for mennesker, der holder af dyr samtidig med at det kan bidrage til madproduktionen.

Landbrugsjord til andre behov

76. For hurtigt at kunne udfase brugen af importeret biomasse foreslår vi, at noget af den landbrugsjord, der kan frigøres, når der ikke skal produceres store mængder foder, anvendes til at dyrke flerårige energiafgrøder i en eller anden form (eksempelvis pil, el, poppel eller elefantgræs). Dette skal ene og alene ske for at vi kan ophøre med at importere træ til afbrænding i de værker, der mod bedre vidende er etableret og nu har fastlåst borgernes investeringer i en forfejlet teknologi. Det er en absolut forudsætning, at dette sker sideløbende med en reduktion af den animalske produktion, så den mindre foderproduktion i Danmark ikke blot resulterer i, at vi skal importere mere foder i stedet. De flerårige afgrøder til energi bør etableres på områder, hvor der er behov for at fjerne overskydende kvælstof. (Læs mere [her](#)).
77. Giv støtte til både forskning og praktiske eksperimenter med dyrkning af plantefibre, dels til erstatning af importerede produkter baseret på bomuldsfibre, dels til erstatning af miljøbelastende plastprodukter, hvis disse ikke helt kan undværes.

Nødvendige ændringer lovgivningen

78. Lovgivningen må ændres, så kommunerne har mulighed for at sætte grænser for fortsat udvidelse af det industrielle landbrug. (Der er stillet forslag om dette i Folketinget (B 113)).
79. Lovgivningen må ændres til fordel for mindre producenters mulighed for at opkøbe jord.

Hvad må ikke støttes (landbrugssektoren)

80. Teknologier og forskningsmidler til initiativer, der blot mindsker det nuværende landbrugs klimapåvirkning minimalt, men som er med til at fastholde den nuværende struktur, der er årsag til væsentlige udledninger - herunder biogas mm (jfr. ovenfor under energi).
81. Bioøkonomi (der i dag overvejende udgøres af biomasse til energi og biobrændstoffer, men i stigende grad også bruges til at promovere biobaseret emballage (herunder engangsemballage). Mange taler om bioøkonomien som en løsning, der kan sættes i værk, uden at vi behøver at reducere vores forbrug af produkter. Men også forbrug af biomaterialer vil lægge beslag på arealer og være belastende for klimaet, og skal derfor begrænses.
 - Vi afviser ikke blankt, at samfundet skal støtte udviklingen af alternative materialer, men advarer imod at sætte for stor lid til ubegrænset erstatning af plast og andre materialer med biomaterialer. Affaldsminimering og emballage, der kan genanvendes, bør prioriteres langt højere og må betragtes som den bæredygtige løsning
 - Læg derfor store afgifter på al engangsforbrug af materialer. Bioplast og andre biomaterialer (pap, palmeblade osv.) må ikke undtages, og affaldsforebyggelse er bedre.
82. Vi vil også advare imod de mange forsøg på - fra forskeres og virksomheders side - at "sælge" visse teknologiske løsninger med idealistiske argumenter som for eksempel klimahensyn eller global fødevarer sikkerhed.
 - Det gælder f.eks. pløjefri dyrkning, der gennemføres ved hjælp af et stort pesticidforbrug.
 - Det gælder også de nye genredigerings teknikker, der for tiden ønskes gennemført uden den regulering, som findes i den nuværende GMO-lovgivning - understøttet af kraftig lobbyisme fra forskere, virksomheder og interesseorganisationer. Den nuværende lovgivning giver os – samfund, forbrugere, natur, mm. – beskyttelse, risikovurdering, sporbarhed og mærkning.
83. På samme vis vil vi advare mod at sætte lid til certificeringsordninger, når det gælder f.eks. foderstoffer, biobrændstoffer og træ. Disse ordninger kan ikke bidrage til, at det samlede træk på biosfæren nedsættes - men vil snarere bidrage til at trækket øges, fordi grønne virksomheder og forbrugere vildledes til at tro, at forbruget er uproblematisk / "grønt".

7. Afslutning om internationale handelsaftaler

EU indgår handelsaftaler på vegne af Danmark. Det er velkendt, at EU importerer et bredt udsnit af råvarer, som forarbejdes/forædles i EU, og hvor det dermed er EU, der scorer denne gevinst.

Det gælder også for en del landbrugsprodukter - især foder og i stigende grad plantemateriale til bioenergi. Det er især det, vi har fokuseret på her.

EU's forbrug af landbrugsprodukter lægger allerede beslag på ca. 1,5 gange så stort et areal, som det landbrugsareal, der er tilgængeligt inden for EU. Når EU øger importen af disse produkter fra det globale Syd bliver der retfærdiggjort og faciliteret gennem både handels- og udviklingspolitikker. Men disse politikker må ses i sammenhæng med en udtrykkelig EU-prioritering, der handler om at sikre adgang til råvarer.

EU har et betydeligt samlet handelsunderskud for råvarer. Dette kan til dels kan forklare, at EU i sit udviklingsprogram "Aid for Trade" har fokus på at øge adgangen til verdensmarkeder for udviklingslandene. Programmet har fokus på at støtte partnerlandenes bestræbelser på at udvikle og udvide deres handel som gearing til vækst og fattigdomsbekæmpelse. Støtte til transportinfrastruktur og investeringer i landbrug er et særligt fokus.

Derved sættes modtagerlande i et dilemma mellem på den ene side at modtage støtte og afsætte varer på verdensmarkedet, og på den anden side at beskytte natur, miljø og klima og deres egne befolkningers madsuverænitet.

Certificeringsordninger kan ikke kan løse problemet med overforbrug og overudnyttelse af naturen, og det er derfor er en ulykke, at Danmark ikke har sat hælene i overfor gennemførelsen af handelsaftalerne mellem EU og henholdsvis Mercosur og Indonesien. Begge disse aftaler vil grundlæggende cementere Europas overforbrug af bl.a. foder og biobrændstoffer. Og konsekvenserne for klimaet vil være alvorlige, selv om de emissioner, der sker som følge af aftalerne, vil være usynlige for danske forbrugere og i det danske klimaregnskab.

- o Palmeolie: Det var en tragedie, da EU i 2009 - i modstrid mod anbefalinger fra civilsamfundsorganisationer i både Syd og Nord - gennemførte Direktivet for Vedvarende Energi med de bindende målsætninger for vedvarende energi i transportsektoren, som kun kunne gennemføres ved tilsætning af biobrændstoffer til benzin og diesel. EU-kommissionen var i årevis blevet udsat for kraftig lobbyisme af bilindustrien, olieindustrien samt de store landbrugsorganisationer og biotekvirksomheder. Direktivet førte til enorme fældninger og efterfølgende udtørring af regnskove især i Indonesien. I de efterfølgende år har EU anerkendt, at kritikerne havde ret, og at der ikke er nogen klimagevinst ved at erstatte fossil diesel med biodiesel - tværtimod. Det er derfor utilgiveligt, at EU importerer millioner af tons af palmeolie for at hælde det i tanken på en umættelig bilpark. Det er endda initiativer med at anvende palmeolie som brændstof i luftfarten. I 2016 indledte EU og Indonesien de første forhandlinger om en ny frihandelsaftale. Forhandlingerne dækker handel med flere forskellige sektorer og varer, inklusive palmeolie. Palmeolie er et af de mest diskuterede emner under disse fortsatte forhandlinger, da Indonesiens regering ikke vil anerkende EU's nye kritiske position i forhold til biodiesel, der på nuværende tidspunkt udgør over halvdelen af den importerede palmeolie.

- Soja: EU's brug af soja er øget de seneste år, ikke mindst fordi soja bruges til foder i den europæiske kødproduktion. Størstedelen af denne soja importeres fra Sydamerika, hvor produktionen har mange alvorlige konsekvenser for mennesker og miljø, såsom vandforurening, land grabbing, forgiftninger med pesticider, ødelæggelse af de naturlige græsstepper og afskovning samt udpining af jorden og deraf følgende store emissioner.
Frihandelsaftalen mellem EU og Mercosur-landene (Argentina, Brasilien, Uruguay og Paraguay) vil fjerne eller reducere told på import af soja og dermed øge EU's import af soja fra Sydamerika.

Eftersom regeringen og støttepartierne i forståelsespapiret har besluttet, at der skal tages højde for hvordan vores produktion og forbrug påvirker klimaet internationalt, må emissioner, der stammer fra produktionen af foder, biobrændsler m.v. naturligvis regnes med i dette regnestykke.

Venlig hilsen og held og lykke med arbejdet

på vegne af NOAH's klimaretfærdighedsgruppe, modvækstgruppe, madsuverænitetssgruppe og trafikgruppe

Palle Bendsen, Natalia Lehrmann, Emil Weis Brix, Kristoffer Kjærsgaard,
Mads Kjærsgaard Lange og Bente Hessellund Andersen

på vegne af Frie Bønder - Levende Land,
Tonny Hansen, Henrik Kuske Schou og Ole Færgeman

Kontaktpersoner for NOAH:

Mads Kjærsgaard Lange, mads@noah.dk, tlf.: 3190 8021

Bente Hessellund Andersen bente@noah.dk, tlf.: 2929 4527

Kontaktperson for FBLL:

Ole Færgeman, olefaergeman@gmail.com, tlf. 7527 9072